

Plan van aanpak

Opschonen Boswijk

Werkgroep Bos- en Waterbeheer
Stichting Het Landschap van de Toekomst

Versie 30 juli 2025

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Aanpak en werkwijze Landschap van de Toekomst	4
3. Afbakening en historie	5
3.1 Afbakening	5
3.2 Historie	6
4. Beschrijving en schouw	7
5. Uitvoering werkzaamheden	9
6. Indirecte werkzaamheden en planning	13
7. Financiering en begroting	14
Bijlage 1 Basis Kwaliteit Natuur	16
Bijlage 2 Veiligheidsprotocol Landschap van de Toekomst	18
Bijlage 3 Normen en Begroting	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

1. Inleiding

De stichting Het Landschap van de Toekomst heeft het veenkoloniale landschap Het Hollandsche Veld als aandachtsgebied, waarvan in de periode 1630 tot begin 20^e eeuw het hoogveen is afgegraven.

In dit gebied bevindt zich het bosgebied Schoonhoven, een uniek veenbos, gelegen op een uitloper van het Drents plateau, waardoor het tot 5 meter hoger ligt dan de rest van het veenlandschap. Het bosgebied wordt, evenals de rest van het gebied, doorsneden door wijken en sloten met daartussen de kenmerkende bonksloten. Destijds gegraven voor de afwatering en de afvoer van

Afbeelding 1: Veenslandschap Het Hollandsche Veld

turf, maar nu een probleem voor de grondwaterstand in het bosgebied en in combinatie met de verzuring een probleem voor de flora, vooral de fijnsparren.

Rond 1960 is men in de bewoonde gebieden begonnen met het dempen van wijken en sloten om daar wegen op aan te leggen waarmee het gebied ook voor motorvoertuigen werd ontsloten. Een stimulans voor de economie, maar tegelijk een aanslag op het cultuurlandschap. Omdat de wijken niet meer nodig waren voor het vervoer van goederen met de kenmerkende bokken, werden die ook niet meer onderhouden en verlandden ze steeds meer. Door de groeiende behoefte aan grond werden die daarna (deels) gedempt, waardoor het kenmerkende veenlandschap dreigde te verdwijnen.

Dat bracht een groep verontruste Hollandschevelders in beweging. Samen met de verenigingen Plaatselijk Belang van de andere veendorpen in het gebied werden initiatieven ontwikkeld om de verloedering van het veenlandschap een halt toe te roepen. Dat resulteerde in 2020 in een door de RUG opgestelde Landschapsbiografie, die de basis vormt voor al onze activiteiten. Na enkele jaren van plannen maken is eind 2024 de Stichting Het Landschap van de Toekomst opgericht. De doelstellingen daarvan zijn:

- Koesteren en Behouden
Het zichtbaar houden van het west-oost lijnenpatroon van wijken en sloten van het cultuurhistorische veenlandschap door het opschonen van dichtgegroeide wijken en sloten.

- **Herstellen en Verrijken**
Bij alle activiteiten wordt waar nodig en mogelijk ook de biodiversiteit bevorderd. Bij voorbeeld door de wijken en sloten in agrarische gebieden bij het opschonen te voorzien van meer glooiende oevers of van een plas-dras oever. Daarnaast wordt waar nodig door aanpassing van duikers en plaatsen van stuwtes en dammetjes regenwater zoveel mogelijk vastgehouden voor infiltratie in de bodem. Dit is in het bosgebied van belang voor de gezondheid van de bomen. Door het regenwater in natte tijden vast te houden blijven de (grond)waterstanden het gehele jaar constanter. Zodoende is er 's zomers meer water beschikbaar dan wanneer het overmatige water meteen wordt afgevoerd.
- **Bewegen en Beleven**
In het gebied kunnen in overleg met de eigenaren wandelingen en ommetjes worden uitgezet die in gepaste mate worden voorzien van informatieborden over cultuurhistorie en natuur. Met daarnaast ook waar relevant en mogelijk bankjes, picknick tafels, belevingselementen en 'originele' vondres (bruggetjes) bij voorkeur met maar één leuning. Zodat het landschap optimaal kan worden beleefd.

Met dit project wordt een start gemaakt met het opschonen van wijken, in dit geval een deel van de Boswijk in het bosgebied Schoonhoven. Dat worden de eerste kilometers van in potentie enkele honderden kilometers wijken en sloten in ons veenkoloniaal landschap. Al eerder zijn enkele projecten uitgevoerd. In het weidegebied Alteveer is in samenwerking met WMD Drinkwater en Landschapsbeheer Drenthe een plas-dras-gebied voor weidevogels aangelegd. En rondom de visvijver bij het recreatiegebied Schoonhoven wordt in de loop van dit jaar een inclusief familie belevingspad aangelegd.

De projecten worden zoveel mogelijk uitgevoerd met vrijwilligers. Alleen voor werkzaamheden waar graafmachines e.d. nodig zijn, wordt het werk uitbesteed aan aannemers en loonwerkers. Vrijwilligers zorgen dan voor de 'nette' afwerking daarvan. Het werken met vrijwilligers biedt unieke kansen voor zowel natuurbehoud als gemeenschapsvorming. Vrijwilligers dragen daardoor bij aan een groenere leefomgeving, leren van elkaar, en ervaren het plezier van buitenwerk.

2. Aanpak en werkwijze Landschap van de Toekomst

Het Landschap van de Toekomst gebruikt de methode Basis Kwaliteit Natuur (BKN) als aanpak en werkwijze. Alhoewel Het Landschap van de Toekomst zich vooral richt op het cultureel herstel van het veenlandschap, is deze methode daar zeer geschikt voor, temeer daar bij alle activiteiten het verbeteren van de biodiversiteit en de waterhuishouding waar nodig en mogelijk wordt meegenomen.

BKN is in 2019 in opdracht van het ministerie van Landbouw en Natuur ontwikkeld. De gedachte daarachter was dat het al jarenlang gevoerde

natuurbeleid zich richtte op grote natuurgebieden met bijzondere plant- en diersoorten. Al die tijd ging echter de kwaliteit van ons gehele landschap sterk achteruit, waardoor ook algemene soorten aan het verdwijnen waren. De herstelactiviteiten moeten zich daarom nu ook op de andere landelijke en ook stedelijke omgevingen gaan richten: systeemherstel op landschapsschaal dus. BKN richt zich op de condities die nodig zijn om algemene soorten algemeen te laten zijn en blijven. Er zijn daarin maatregelen vastgesteld voor verschillende gebiedstypen, zoals voor ecologisch bermbeheer, het aanleggen van akkerranden en poelen, het planten van heggen & struweel en, voor ons van belang, de aanleg en beheer van natuurvriendelijke oevers. BKN hanteert een integrale methode voor het kunnen bereiken van die basiskwaliteit. In grote lijnen is die de volgende:

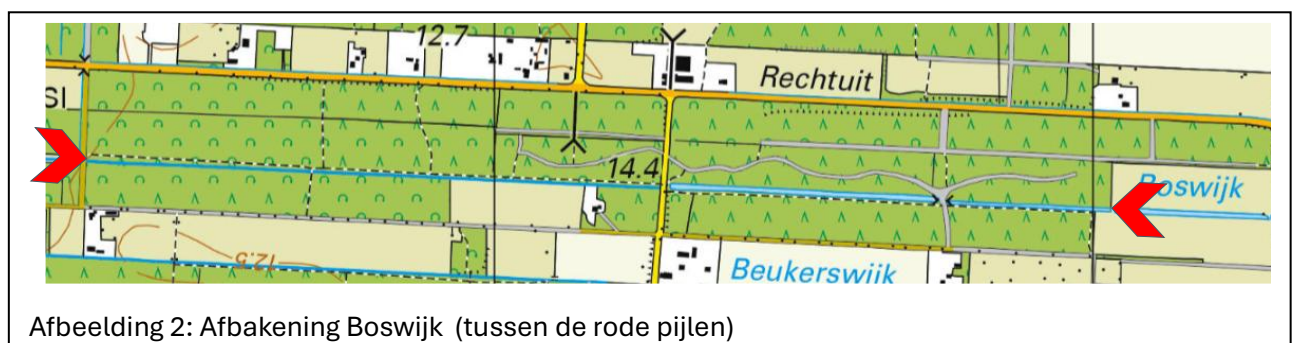
- 1) Selecteren van een aandachtsgebied (landschap) en het beschrijven van de tekortkomingen ervan.
- 2) Bepalen van de algemene soorten daarvan
- 3) Ontwerpen van een toekomstbestendig landschap met de gewenste basiskwaliteit
- 4) Opstellen van een projectplan voor een veranderingstraject richting het gewenste landschap en de uitvoering ervan
- 5) Regelen van beheer en opname ervan in het relevante beleid van gemeente en provincie

In bijlage 1 worden deze stappen nader toegelicht. Dit plan van aanpak omvat de stappen 2 en 3 van BKN. Op basis hiervan kunnen subsidies, donaties e.d. worden aangevraagd, waarna de stappen 4 en 5 kunnen worden uitgevoerd en de werkzaamheden daadwerkelijk kunnen worden aanbesteed en uitgevoerd.

3. Afbakening en historie

3.1 Afbakening

De Boswijk ligt in het noordoosten van Het Hollandsche Veld (zie cirkel in afbeelding 1). Grofweg is het door ons beoogde opschoningsgebied van de Boswijk afgebakend tussen het Rechtuit aan de noordzijde, de Akkerweg aan de oostzijde, en aan de westzijde de overgang van de Boswijk naar de door het Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDOD) beheerde waterlossing

Afbeelding 2: Afbakening Boswijk (tussen de rode pijlen)

(watergang). En aan de zuidkant door de Beukerswijk. Zie afbeelding 2 tussen de rode pijlen. De totale lengte bedraagt bijna 1,7 km.

3.2 Historie

Historisch gezien is de Boswijk niet veel afwijkend van veel andere wijken, behalve dan dat het veen veel later is afgegraven dan op de percelen rondom. Waarschijnlijk is daarom de algehele staat van de wijk nog veel oorspronkelijker dan de meeste andere wijken. De oevers inclusief een jaagpad zijn nog nagenoeg intact.

De Boswijk is halverwege de 18^e eeuw gegraven. Aan de zuidkant van de wijk is het veen kort daarna gestoken. Aan de noordkant is pas na het graven van het Rechttuit, begin 19^e eeuw, ook dat veen afgegraven en afgevoerd. Wellicht was vanwege de hogere ligging de kwaliteit van het veen niet al te best.

Op een kaart van 1748 zijn de woeste gronden aangemerkt als eigendom van 'Erfgenamen Schoonhoven', een rechtstreekse verwijzing naar de oorspronkelijke geldschieters voor de koop van de 5.000 morgen door Roelof van Echten en consorten.

In het kadaster van 1832 is te zien dat de gronden toen eigendom waren van Berend Eleveld (landbouwer) en Albertus Warmes (veeneigenaar) en consorten en Jacobus Dekker (timmerman). De oorspronkelijke eigenaren hebben vooral de hoger gelegen veengronden verkocht aan voornamelijk lokale verveners en landbouwers. De dikte van de veenlaag en de kwaliteit daarvan waren kennelijk te beperkt voor een rendabele vervening.

Van Jacobus Dekker en Berend Eleveld is niet veel bekend. Van Berends kleinzoon Berend Eleveld (1854-1929), die de landerijen erfde, des te meer. Hij staat dan inmiddels te boek als grootgrondbezitter, die vanwege zijn bazige optreden ook 'Berend Almachtig' en 'Oez Heerschop' werd genoemd. Rijk aan geld en goed, maar arm aan levenskunst, werd er over hem gezegd.

Ook van Harm Warmels is niet veel bekend. Wel dat hij getrouwd was met ene Aleida Bruins Slot, een welbekende naam in het bosgebied Schoonhoven.

Aan de westkant waterde de Boswijk op het 'Dwarsgat Rechttuit', dat nu de lossing is in het 3^e Zandwijkje. En aan de oostkant op het Dwarsgat waarnaar Elim destijds was genoemd. Het gedeelte van de Boswijk tussen de Marten Kuilerweg en de Akkerweg is inmiddels aan beide zijden afgedamd en kan dus niet meer afwateren.

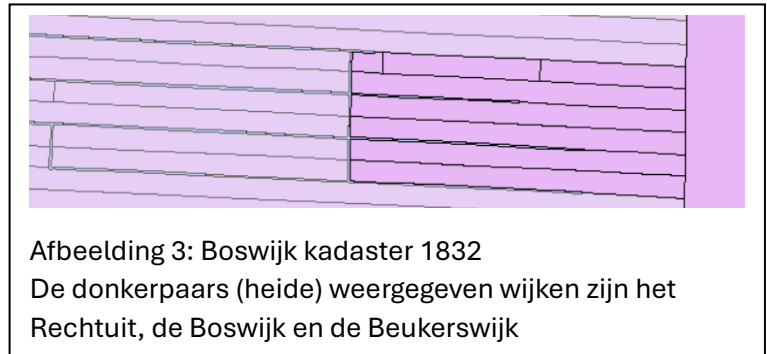
Om ook 's zomers voldoende water te hebben om het veen met bokken te kunnen afvoeren, zijn de wijken, gerekend van de bonklaag, wel 5 meter diep uitgegraven. Deze diepte geeft een extra dimensie aan het karakter van het veenbos.

Het land is na de vervening niet meteen in cultuur genomen. Mogelijk dat, ondanks de wat hogere ligging op een dekzand-rug, de grond niet vruchtbaar genoeg was. Het in het Hollandsche Veld te intensieve verbouwen van boekweit op de veengronden zal daar zeker aan hebben bijgedragen. De bonklaag was

daardoor al zodanig uitgeput dat die niet of nauwelijks apart werd gelegd voor vermenging na de verving met de resterende zandgrond.

De wijk groeide dicht met heide (donkerpaars op afbeelding 3) die nuttig werd gebruikt door en voor schapen en waar de honingbijen de heidehoning haalden als alternatief voor het kostbare suikerriet voor het zoeten van pap en koek. Bietsuiker was er toen nog niet.

Rond 1900 was de Tweede Wijk nog steeds heide. In de jaren daarna is bos aangeplant, voornamelijk grove den (voor de mijnbouw) en eiken hakhout. De naam van de Tweede wijk is na 1950 veranderd in Boswijk, dit omdat er nog meer 'Tweede wijken' waren. De aanplant was toen al zo'n 40-50 jaar oud en dus al een bos.

Afbeelding 3: Boswijk kadaster 1832
De donkerpaars (heide) weergegeven wijken zijn het Rechttuit, de Boswijk en de Beukerswijk

4. Beschrijving en schouw

Het gebied rond de Boswijk is een gemengd naald- en loofhout bos. Er staan nog veel naaldbomen, Douglas sparren en lariks van de tweede aanplant midden 20^e eeuw. Vooral de Douglas sparren, die tot wel 30 meter hoog zijn en een doorsnede van 60-70 cm hebben, zijn indrukwekkend. Het loofhout bestaat nu grotendeels uit grote Europese en ook wat Amerikaanse eiken met een veelheid aan (kleinere) loofboomsoorten zoals vuilboom, berk, lijsterbes, krentenboom, vlier en zelfs nog wat Amerikaanse vogelkers. Recent zijn met het oog op te toekomst onder de Douglas sparren tamme kastanjes aangeplant. Omdat het gebied op een zandrug ligt en de keileemlaag hier dieper ligt, hebben de bomen niet erg veel last van verdroging. De afdamming van een deel van de wijk zorgt er ook voor dat het regenwater daar optimaal kan infiltreren in het grondwater.

Het bos heeft, vooral onder de sparren, maar een beperkte onder-begroeiing, met vooral grassen, bramen en varens waaronder wel relatief veel koningsvarens (zie de afbeeldingen 4 en 5).

De wijken zelf hebben grotendeels nog de originele afmetingen van ongeveer 8,6 meter tussen de insteken. De enige begroeiing in de wijk zelf is gras.

Afbeelding 4: Koningsvaren

Afbeelding 5: Boswijk met trekpad

De bodem van de wijken is zo zuur dat er niets anders wil groeien. Aan de randen van de wijk groeien varens, die bij het opschonen zorgvuldig bewaard moeten blijven. Bijzonder van de Boswijk is dat ook de lager gelegen jaagpaden nog grotendeels in takt zijn (zie afbeelding 4). Dit is historisch van belang omdat

hiermee het verhaal van het 'bomen' van de bokken voor de afvoer van de turfjes heel aanschouwelijk kan worden gemaakt.

Op het afgebakende traject bevindt zich ook een onderduikershol dat ten tijde van de Arbeitseinsatz in 1943 -1944 moet zijn gegraven (zie afbeelding 6).

Afbeelding 6: Onderduikershol aan de Boswijk

Verder zijn er op enkele plaatsen bruggetjes en oversteken via boomstammetjes over en door de Boswijk geplaatst.

Eén bruggetje heeft geen leuning en is van slechte kwaliteit en daardoor niet veilig. Dat zal moeten worden vervangen door een originele vonder(brug) met één leuning.

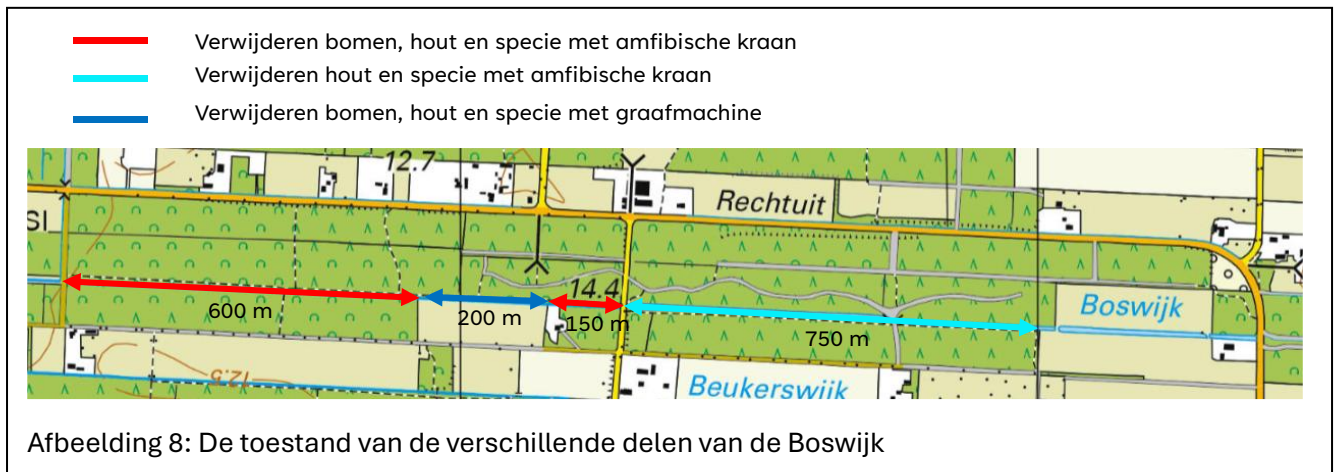
De andere brug, met twee leuning, is nog van goede kwaliteit en zal pas over enkele jaren vervangen hoeven te worden.

Afbeelding 7a: Foto bruggetje in Boswijk

Afbeelding 7b: Originele vonder met één leuning

Afbeelding 8: De toestand van de verschillende delen van de Boswijk

In afbeelding 8 is weergegeven hoe de wijk er, gericht op de opschoningswerkzaamheden, uitziet.

Het oostelijke gedeelte (turquoise lijn) is ongeveer 750 meter lang en is in 2024 grotendeels al vrijgemaakt van kleine oeverbegroeiing (struiken en boompjes) en groot hout (omgevallen grotere bomen). Er ligt nog maar één grote boom over de wijk die nog moet worden verwijderd. Wel bevindt er nog het nodige klein hout in de wijk zelf, dat eerst moet worden verwijderd voordat met een amfibische kraan de wijk kan worden opgeschoond.

Dit traject is aan beide zijden volledig afgedamd waardoor het regenwater alleen kan infiltreren. Iets oostelijk van het midden bevindt zich een duiker die verstopt is.

Het westelijke gedeelte is samen ongeveer 950 meter lang (blauwe lijn 200 meter en rode lijnen 750 meter) en heeft op alle onderdelen (veel) achterstallig onderhoud.

Dit traject watert af op de door WDOD beheerde waterlossing. Om ook hier het water te kunnen vasthouden zal op het laagste punt, net voor de lossing, een vaste drempel (stuwkje) moeten worden aangebracht. Dit conform het advies van WDOD om in het bosgebied Schoonhoven de wijken op verschillende niveaus af te dammen om het regenwater optimaal te laten infiltreren.

5. Uitvoering werkzaamheden

Zoals in hoofdstuk 2 aangegeven wordt bij het voorbereiden en uitvoeren van de werkzaamheden de aanpak van de Basis Kwaliteit Natuur gevolgd. Dit plan van aanpak omvat de stappen 3 en 4 daarvan.

Een deel van de eigenaren heeft al toestemming verleend om de hierin genoemde opschoningswerkzaamheden te mogen uitvoeren. Enkele hebben daarbij (ten overvloede) de voorwaarde gesteld dat geen gebruik mag worden gemaakt van (grote) graafmachines e.d. De verwachting is dat de overige

eigenaren na het lezen van dit plan van aanpak ook hun toestemming zullen verlenen.

De uit te voeren werkzaamheden zijn in drie delen gegroepeerd:

1. Voorbereidende werkzaamheden
2. Uitvoering directe werkzaamheden
3. Indirecte werkzaamheden
(Rondom de uitvoering van de directe werkzaamheden).

De werkzaamheden zullen in de aangegeven volgorde uitgevoerd (moeten) worden. Daarbij wordt, waar nodig, onderscheid gemaakt in de voor de in hoofdstuk 4 onderscheiden verschillende trajecten (kleuren).

Omdat de Boswijk vanaf land maar gedeeltelijk bereikbaar is voor een graafmachine (alleen in het blauwe traject en bij de dam in het turquoise traject) en omdat grote machines door eigenaren op de oevers niet worden toegestaan, worden de werkzaamheden daar uitgevoerd met een amfibische graafmachine **in** de wijk. Alternatief hiervoor is een lichte graafmachine die in de wijk op rijplaten rijdt. Budget technisch is dat per uur goedkoper, maar duurt het langer.

Afbeelding 11: Amfibische kraan

De daarvoor voorbereidende werkzaamheden worden handmatig door vrijwilligers uitgevoerd met voornamelijk handgereedschappen, klein gemotoriseerde (hand)machines en een (motor)lier. Daarbij wordt strikt het veiligheidsprotocol (zie bijlage 2) gehanteerd dat de Stichting Het Landschap van de Toekomst voor dit soort werkzaamheden heeft opgesteld. Het protocol is gebaseerd op het concept 'Veilig en gezond werken' van Landschapsbeheer Drenthe (LBD), die voor ons ook een depot met handgereedschappen gaat inrichten.

- 1) Voorbereidende werkzaamheden
  - a. Dit betreft werkzaamheden zoals het bespreken en afbakenen van het gebied, het uitvoeren van een schouw ter plaatse, het opstellen van een plan van aanpak en het aanvragen van subsidies.
  - b. Inventarisatie en 0-meting flora en fauna
Deze stap omvat het gehele traject.
De inventarisatie beperkt zich tot de nu aanwezige en na de uitvoering van de werkzaamheden verwachte algemene soorten in voornamelijk de onder-begroeiing. De begroeiing in de wijk zelf is vrijwel alleen beperkt tot grassen. Qua fauna zijn alleen 's winters, als de wijken

watervoerend zijn, er (algemene) watervogelsoorten te vinden. Ingeval bijzondere of iconische plantensoorten worden aangetroffen zullen daar extra beschermingsmaatregelen voor worden getroffen.

De verwachting is dat voor het opschonen geen vergunningen e.d. hoeven worden aangevraagd.

2) Uitvoering directe werkzaamheden

a. Verwijderen (overhangende) oeverbegroeiing.

Dit is vooral van belang voor het rode traject (ongeveer 750 meter) en het blauwe traject (ongeveer 200 meter). Dit is enerzijds nodig om het cultureel historisch zicht op de wijken te verbeteren en anderzijds om de opschoningswerkzaamheden goed te kunnen uitvoeren. De eigenaren of beheerders van hun deel van de wijk geven expliciet aan welke bomen verwijderd mogen worden (blessen).

Afbeelding 9: Snoeikettingzagen

Voor het rode traject worden de werkzaamheden uitgevoerd door vrijwilligers met handgereedschap (zagen, takkenknippers e.d.), met klein gemotoriseerd gereedschap (snoeikettingzaagje en stokkettingzaag) en in beperkte mate met een gewone kettingzaag. Het vrijkomende hout wordt verknipt en gezaagd en in het bos verwerkt. Dikkere stammen worden eventueel apart gelegd voor het verwerken tot brandhout.

Het blauwe traject kan deels ook met een klepermaaier vanaf de zuidoever worden uitgevoerd. Dit moet nog nader worden bekeken.

b. Verwijderen hout uit de wijk zelf.

Dit betreft het gehele traject van 1900 meter.

Dit moet gebeuren om het werk van de amfibische kraan mogelijk te maken. Het gaat om hout met een diameter vanaf ongeveer 3 centimeter.

Het werk wordt uitgevoerd door vrijwilligers waarbij gebruik wordt gemaakt van kunststof rijmatten waarover in de wijk kan worden gelopen zo nodig in combinatie met een waadpak. Verder wordt hout met touwen handmatig uit de wijk getrokken en verknipt en gezaagd zoals in stap 3. Voor grotere stammen wordt gebruik gemaakt van een (motor)lier stroppen en touwen.

Afbeelding 10: Motorlier

- c. Opschonen bodem wijk met amfibische kraan
Dit betreft het gehele traject. Het gaat hierbij om een dunne laag blad, hout en plantenresten (voornamelijk gras) die uit de wijk verwijderd moeten worden. De bedoeling is dat hierdoor water beter en langere tijd (in combinatie met de vaste drempel) vastgehouden en ook zichtbaar blijft (cultuurhistorie). Een te diepe uitgraving is ongewenst omdat dat uitstroming van grondwater bevordert.
Deze werkzaamheden worden door een aannemer uit gevoerd die daarvoor gerichte instructies krijgt. Die betreffen de dikte van de te verwijderen laag en het beschermen van de plantengroei op de oever, vooral de varens, en het beschermen van het jaagpad.
- d. De amfibische kraan legt de specie op de oevers boven de insteek. Na enig tijd drogen verspreiden vrijwilligers die laag zodanig over de bodem dat wandelaars er geen last van hebben en de laag snel kan verteren.
- e. Open maken van de duiker
Dit betreft één duiker die midden in het turquoise traject ligt. De open duiker zorgt er voor dat het waterniveau in zeer natte winters aan de westkant niet te hoog kan oplopen.
Dit werk wordt uitgevoerd door een aannemer met een graafmachine. Aan beide kanten van de duiker moet de wijk met een graafmachine worden opgeschoond, waarna een autoband door de duiker kan worden getrokken.
- f. Herstellen van het jaagpad
Ongeveer midden in het turquoise traject is het jaagpad over ongeveer 50 meter bedekt met zand van de hoger liggende insteek. Vanwege de cultuurhistorische waarde is herstel hiervan zeer gewenst. Dit kan alleen door vrijwilligers met schop e.d. worden uitgevoerd.
- g. Plaatsen van een vaste drempel
Zoals hiervoor vermeld gebeurt dat aan de westelijke kant van het traject voor de overgang naar de waterlossing. Het water kan zodoende in het rood/blauwe traject worden geborgen en kan zodoende daar infiltreren in de bodem.
Het plaatsen van de drempel (of stuw of dammetje met overstroom mogelijkheid) wordt gefaciliteerd door het Waterschap Drents Overijsselse Delta. Vooral het bepalen van de hoogte ervan is van cruciaal belang.
- h. Vervaardigen en plaatsen vonders
Op twee plaatsen ligt er nu een bruggetje over de wijk. De ene is gemaakt van gewolmaniseerd vlonderhout en is aan vervanging toe.

De andere is gemaakt van eikenhout maar is gemaakt met dwarse liggers in plaats van met lengteplanken. Beide moeten (op termijn) vervangen worden door oorspronkelijke vondere met aan één kant een leuning.

- i. Uitzetten wandelroute met informatieborden
Als sluitstuk van de werkzaamheden wordt een bewegwijzerde en van informatieborden voorziene wandelroute uitgezet die aansluit op het door onze werkgroep Bewegen en Beleven beheerd wandelnetwerk. Aan de zuidkant sluit die aan op het recreatiegebied Schoonhoven, wat een knooppunt is van wandelroutes. En aan de noordkant zal deze wandelroute onderdeel gaan uitmaken van de wandelroute die de sluis bij Noordscheschut, de 'Veenpoort', verbindt met het Bosgebied Schoonhoven en dus het Hollandsche Veld.

3) Indirecte werkzaamheden

Dit betreft activiteiten die voor, tijdens en na afloop van de hiervoor vermelde directe activiteiten uitgevoerd moeten worden. In hoofdstuk 6 staan die, niet uitputtend, opgesomd. Na toekenning van de subsidie zullen die nader worden uitgewerkt en zal er een tweejaarplanning worden opgesteld

6. Indirecte werkzaamheden en planning

Nadat groen licht is gegeven over de subsidieaanvraag bij Leader Drenthe West zal een seizoens- en weersafhankelijke planning worden opgesteld, die past bij de aard van de werkzaamheden. Zo kunnen snoeiwerkzaamheden beter 's winters worden uitgevoerd en het houtvrij maken van de wijken bij voorkeur 's zomers. De planning dient ook, gezien de beschikbaarheid van vrijwilligers, in samenhang met andere projecten te worden opgesteld. Voorts dient de planning zodanig te worden opgesteld dat de werkzaamheden binnen de looptijd van de subsidie gerealiseerd kunnen worden.

De werkzaamheden zullen op z'n vroegst in november / december 2025 kunnen starten. Op basis daarvan kunnen daarna conform de voorwaarden van Leader offertes worden aangevraagd bij verschillende aannemers / loonbedrijven. En kunnen veiligheids- en beschermingsmiddelen als ook gereedschappen e.d. aangekocht worden.

Daarnaast moeten de door vrijwilligers uit te voeren werkzaamheden voorbereid worden. Omdat het opschonen van de Boswijk een van de eerste projecten is, zullen de instructies, procedures e.d. generiek moeten worden opgesteld zodat ze ook in volgende projecten kunnen worden (her)gebruikt.

Hierna volgt een niet uitputtende lijst van onderwerpen die rondom de uitvoering van de directe werkzaamheden moeten worden uitgewerkt en uitgevoerd:

- Opstellen van werkprocedures en -afspraken inclusief taakverdelingen
- Voorbereiden en verzamelen / kopen van beschermings- en veiligheidsmiddelen en hand- en motor gereedschappen
- Uitvoeren communicatie voor naamsbekendheid en draagvlak, ook over (tussen)resultaten tijdens de uitvoering
- Organiseren van een informatiebijeenkomst
- Werven van vrijwilligers, zo mogelijk in samenwerking met andere organisaties zoals de verschillende verenigingen Plaatselijk Belang
- Inrichten van werkploegen van 4-6 vrijwilligers en opstellen van een (globale) planning rekening houdend met de seizoenen en verwachte weersomstandigheden
- Houden van instructiebijeenkomsten en organiseren en laten volgen van relevante opleidingen
- Regelen van koffie, thee en lunch voor de vrijwilligers en andere waardering
- Terugkoppelen aan en evaluatie met de vrijwilligers inclusief het doorvoeren van verbeteringen
- Bijhouden van een administratie van de betaalde en ontvangen gelden, al dan niet in natura, inclusief een vrijwilligers urenregistratie
- Het opstellen van een nacalculatie en subsidieverantwoording
- .....

Omdat veel van deze activiteiten normale activiteiten van een vrijwilligersorganisatie zijn, zijn die dus niet allemaal toe te wijzen aan dit project. Voor de begroting worden enkele specifiek voor dit project apart benoemd en voor de rest een stelpost opgenomen.

7. Financiering en begroting

Het project wordt gefinancierd met Europees geld subsidie uit het Plattelands Ontwikkeling Plan dat via Leader West-Drenthe is toegekend. De vrijwilligersuren (860 x €22) en de inbreng van materialen in natura (€2.000) zijn hiervoor de cofinanciering.

Het deel van de Boswijk dat wordt opgeschoond is in totaal 1700 m lang. Naast het opschonen wordt een deel van een verzakt jaagpad (handmatig) hersteld (30 uur), wordt een hardhouten stuw geplaatst met door Waterschap WDOD geschonken gebruikt stuw hout en wordt een duiker schoongemaakt.

Omdat de oevers van Boswijk maar zeer beperkt bereikbaar zijn met machines, moet veel werk handmatig worden uitgevoerd.

De berekening van het aantal werkdagen met 5 vrijwilligers komt uit op ongeveer 25 werkdagen.

Opschonen Boswijk:	Kosten uitbesteden en aanschaf	Zelfwerkzaamheid vrijwilligers	Materialen in natura	Toelichting
Instructie, coördinatie, toezicht ed		€ 1.430		15 uur bij start + 25 werkdagen x 2 uur
Uitbesteding machinewerkzaamheden	€ 11.000			20 uur x €100 + 60 uur x €150
Opslag beheerfonds 20%	€ 2.200			Voor later uit te besteden beheerwerk
25 werkdagen (75 m per werkdag)		€ 16.500		Werkploeg 5 personen x 6 uur incl. pauzes
Herstellen jaagpad		€ 990		45 uur
Kosten koffie en lunch	€ 1.250			25 werkdagen x 5 x €10
Hout stuw inclusief plaatsen			€ 2.000	Gebuurte stuw geschonken door WDOD (nieuwwaarde €15.000)
Totaal	€14.450	€18.920	€2.000	Totaal gen.€35.370

Bijlage 1 Basis Kwaliteit Natuur

BKN hanteert een integrale aanpak voor het kunnen bereiken van die basiskwaliteit. De aanpak daarvan is in grote lijnen de volgende:

1) Selecteren van een aandachtsgebied (landschap) en beschrijven van de tekortkomingen ervan.

Denk hierbij bijvoorbeeld aan zaken zoals de inrichting met landschapselementen en hun samenhang als ook aan de waterhuishouding, grondsoorten, hoogteverschillen, voedingstoestanden (verzuring en de mate van intensief gebruik. Wegen, bebouwing en brede wateren vormen daarnaast vaak al de logische grenzen van zo'n landschapje. Zo mogelijk wordt het aandachtsgebied vergeleken met naburige soortgelijke landschappen met een goede basiskwaliteit.

Voor het veenkoloniaal landschap is door ons voor de wijken en (zwet)sloten een typeringssysteem gemaakt dat zowel voor de huidige als voor de gewenste staat (zie stap 4) kan worden toegepast.

Het is verstandig om al in dit stadium alle bewoners en eigenaren van het gekozen gebied op de hoogte te stellen van de mogelijke plannen en die op de hoogte te houden van de volgende stappen. Bij stap 4 wordt pas om daadwerkelijk commitment van de bewoners/eigenaren gevraagd.

2) Bepalen van de algemene soorten daarvan.

Het gaat hierbij dus niet over de zeldzame soorten zoals bijvoorbeeld van vogels genoemd in de 'Vogel- en habitat richtlijn' en over de 'Rode lijst' soorten. Alhoewel een goede basiskwaliteit ook daarvoor herstel biedt.

In ons veenkoloniaal landschap gaat het vooral om algemene soorten uit de soortgroepen amfibieën, reptielen, vogels, vissen, zoogdieren, vlinders, libellen en juffers en insecten met de verschillende onderverdelingen ervan. Daarvoor wordt veelal de status van de onderkende soorten anno 1990 gehanteerd, met aanvullend een inventarisatie van nu als 0-meting. De soorten hoeven niet het gehele jaar aanwezig te zijn, denk bijv. aan trekvogels. Daarnaast is het voor de 'aansprekendheid' wel interessant om 'iconische soorten' specifiek te benoemen, zoals bijvoorbeeld de patrijs of zwanebloem.

3) Ontwerpen van een toekomstbestendig landschap met de gewenste basiskwaliteit.

Bij het ontwerp moet enerzijds uitgegaan worden van de verschillend functies en/of hetgebruik van het landschap en anderzijds van de condities die de algemene soorten nodig hebben. Daarnaast moet zo veel mogelijk rekening gehouden worden met oplossingen voor klimaatverandering (waterberging), circulaire economie, natuur-inclusieve landbouw, woningbouw en energietransitie (voor zover relevant). Ook kan gebruik gemaakt worden van de wetgeving voor bufferstroken.

In deze fase moet ook worden gedefinieerd hoe het beheer moet worden uitgevoerd. Voor wijken en sloten is dat bijvoorbeeld geheel of gedeeltelijk en met welke periodiciteit e.d. en door wie (zie ook stap 5).

4) **Opstellen van een projectplan voor het veranderingstraject richting het gewenste landschap en de uitvoering ervan.**

In ons aandachtsgebied gaat het hierbij om per wijk en sloot of perceel precies aan te geven wat er aan herstelwerkzaamheden gedaan zou kunnen worden. Met die informatie inclusief de resultaten van de voorgaande stappen moeten dan de individuele eigenaars benaderd worden om te komen tot afspraken en plannen om de wijken, sloten en andere mogelijke aspecten aan te passen. Parallel aan de vorige stappen is het verstandig om te 'regelen' wie de opschoon-werkzaamheden kan gaan uitvoeren en wat daar aan geld of sponsoring (in natura) voor nodig is en waar dat te halen.

5) **Regelen van beheer en opname ervan in het relevante beleid van gemeente en provincie.**

De gemeente Hogeveen ('Groenblauw voor jou en volgende generaties') en de provincie Drenthe (Natuurvisie: Gastvrije natuur 2040') hebben hieromtrent recent beleid opgesteld. Getracht moet worden het nieuwe landschap daarin op te laten nemen.

Bijlage 2 Protocol Veilig en Gezond werken

Zie op de website www.landschapvandetoeekomst.nl onder 'Vrijwilligers en Vacatures'